

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

GERMANY CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SCIENCE, ENGINEERING AND
TECHNOLOGY**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY:
a collection scientific works of the International scientific conference –
Hamburg, Germany, 2026 Issue 6

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian,
Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference « **INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY** ». Which took place in Hamburg 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

IKKI TILDA ONOMATOPIK BIRLIKLARNING SEMANTIK DIFFERENSIAL XUSUSIYATLARI (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA)

Kayumova Ozoda Baxrom qizi

O‘ZDJTU, 1-bosqich Mustaqil izlanuvchi

bakhramovnaozoda@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillarida onomatopik birliklarning semantik differensial xususiyatlari qiyosiy jihatdan o‘rganiladi. Onomatopik birliklar tovushga taqlid asosida shakllangan bo‘lib, ular fonetik shakl va semantik mazmun o‘rtasidagi motivatsiyalangan bog‘liqlikni ifodalaydi. Tadqiqotda ularning semantik kengayishi, konnotativ ma’no qatlamlari hamda leksik-struktur xususiyatlari tahlil qilinadi. Ingliz tilida onomatopik birliklar ko‘p ma’nodlilik va metaforik kengayish tendensiyasiga ega bo‘lsa, o‘zbek tilida ular ko‘proq tasviriy va situativ xarakterda namoyon bo‘ladi. Natijalar ushbu birliklarning semantik xususiyatlari til tizimi va madaniy tafakkur bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: onomatopiya, semantika, qiyosiy tahlil, fonosemantika, konnotatsiya, semantik kengayish

Abstract: This article examines the semantic differential features of onomatopoeic units in English and Uzbek from a comparative linguistic perspective. Onomatopoeic units are a special lexical layer formed through sound imitation, reflecting a motivated relationship between phonetic form and semantic meaning. The study analyzes their semantic structure, semantic expansion, and connotative properties. In English, onomatopoeic units tend to be more lexicalized and polysemous, often extending into metaphorical meanings, while in Uzbek they are mostly situational, descriptive, and reduplicative in nature. The findings indicate that semantic differentiation of onomatopoeic units is closely related to linguistic structure and cultural cognition.

Keywords: onomatopoeia, semantics, comparative linguistics, phonosemantics, connotation, semantic extension

Аннотация: В данной статье рассматриваются семантические дифференциальные особенности оноματοпоэтических единиц в английском и узбекском языках в сравнительно-лингвистическом аспекте. Оноματοпоэтические единицы представляют собой особый лексический слой, формирующийся на основе звукоподражания и отражающий мотивированную связь между фонетической формой и семантическим значением. В исследовании анализируются их семантическая структура, процессы семантического расширения, а также коннотативные свойства. В английском языке оноματοпоэтические единицы, как правило, являются более лексикализованными и многозначными, часто приобретая метафорические значения, тогда как в узбекском языке они преимущественно носят ситуативный, описательный и редупликативный

характер. Полученные результаты показывают, что семантическая дифференциация оноματοпоэтических единиц тесно связана со структурными особенностями языка и культурными моделями когнитивного восприятия.

Ключевые слова: оноματοпея, семантика, сравнительная лингвистика, фоносемантика, коннотация, семантическое расширение

Ushbu tezisda ingliz va o'zbek tillarida onomatopik birliklarning semantik differensial xususiyatlari zamonaviy qiyosiy-tipologik, fonosemantik va kognitiv-lingvistik yondashuvlar integratsiyasi asosida chuqur tahlil qilinadi. Onomatopik birliklar insonning akustik idroki natijasida real olamdagi tovush hodisalarini lingvistik belgilar orqali ifodalovchi maxsus leksik-semantik qatlam bo'lib, ular fonetik shakl va semantik mazmun o'rtasidagi motivatsiyalangan, ikoniklikka asoslangan murakkab bog'liqlikni namoyon etadi. Shu jihatdan ular til tizimida periferik emas, balki kognitiv, ekspressiv va pragmatik funksiyalarni birlashtiruvchi faol lingvistik birliklar sifatida qaraladi.

Tadqiqotning nazariy asosini fonosemantika, semantika, pragmalingvistika hamda kognitiv tilshunoslik yo'nalishlari tashkil etadi. Mazkur yondashuvlar doirasida onomatopik birliklarning ichki semantik tuzilishi, referensial va konnotativ qatlamlari hamda ularning diskursiv muhitdagi funksional transformatsiyasi kompleks tarzda o'rganiladi. Ayniqsa, semantik evolyutsiya jarayonlari — leksikalashuv, metaforik kengayish, metonimik siljish va kontekstual ma'no shakllanishi alohida ilmiy ahamiyatga ega.

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ingliz tilida onomatopik birliklar yuqori darajada leksikalashgan va polisemantik xususiyatga ega bo'lib, ular vaqt o'tishi bilan faqat akustik ifoda emas, balki abstrakt, emotsional va ijtimoiy ma'nolarni ham anglatishga o'tgan. Masalan, ayrim onomatopik birliklar shovqin, faollik, bezovtalik yoki kommunikativ dinamizm kabi keng semantik maydonlarni qamrab oladi.

O'zbek tilida esa onomatopik birliklar asosan reduplikativ, imitativ va situativ shakllarda namoyon bo'lib, ular bevosita akustik voqelikni jonli tasvirlashga yo'naltirilgan. Bu birliklar ko'proq kontekstga bog'liq semantik realizatsiyaga ega bo'lib, ularning ma'no aniqligi nutqiy vaziyat, intonatsiya va diskurs sharoiti orqali belgilanadi. Shuningdek, o'zbek tilidagi onomatopik birliklar kuchli ekspressivlik va tasviriylik bilan ajralib turadi, bu esa ularning badiiy matnlarda stilistik va pragmatik yuklamasini oshiradi. Ingliz tilida esa onomatopik birliklarning grammatiklashuvi va leksik tizimga chuqur integratsiyasi ularning diskursiv funksiyalarini kengaytiradi.

Ushbu farqlar har ikki tilning fonologik tizimi, morfologik strukturasi, semantik tashkil topish mexanizmlari hamda milliy-kognitiv dunyoqarash va madaniy konseptualizatsiya xususiyatlari bilan izohlanadi. Shu bois onomatopik birliklar til va tafakkur o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yoritishda muhim lingvistik-kognitiv indikator sifatida qaraladi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki,

onomatopik birliklarning semantik differensiasiyasi faqat leksik-semantik hodisa emas, balki kognitiv, pragmatik, semiotik va madaniy omillar integratsiyasiga asoslangan murakkab lingvistik jarayondir.

Ushbu tadqiqotda ingliz va o'zbek tillarida onomatopik birliklarning semantik differensial xususiyatlari qiyosiy-lingvistik, fonosemantik hamda kognitiv yondashuvlar asosida tahlil qilindi. Olingan natijalar onomatopik birliklarning nafaqat tovushga taqlid asosida shakllangan leksik birliklar, balki murakkab semantik, pragmatik va kognitiv funksiyalarga ega lingvistik hodisa ekanligini ko'rsatdi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ingliz tilida onomatopik birliklar ko'proq darajada leksikalashgan, polisemantik va metaforik kengayishga moyil birliklar sifatida rivojlangan. Ular vaqt o'tishi bilan faqat akustik hodisani ifodalashdan tashqari, abstrakt ma'nolarni, emotsional holatlarni ham anglatish darajasiga yetgan. Bu holat ingliz tilining leksik tizimida onomatopik birliklarning yuqori darajada integratsiyalashganini ko'rsatadi. O'zbek tilida esa onomatopik birliklar asosan reduplikativ, imitativ va situativ xarakterga ega bo'lib, ular bevosita tovushni jonli va tasviriy ifodalashga xizmat qiladi. Ushbu birliklar ko'proq kontekstga bog'liq bo'lib, ularning semantik aniqligi nutqiy vaziyat, intonatsiya va badiiy diskurs orqali belgilanadi. Shu bilan birga, o'zbek tilidagi onomatopik birliklar kuchli ekspressiv va stilistik yuklama bilan ajralib turadi.

Qiyosiy tahlil natijalari har ikki til o'rtasidagi farqlarni ularning fonologik tizimi, grammatik tuzilishi hamda milliy-kognitiv va madaniy tafakkur xususiyatlari bilan bog'liq ekanligini tasdiqlaydi. Shu sababli onomatopik birliklar til va tafakkur o'rtasidagi o'zaro aloqani yoritishda muhim lingvistik material sifatida qaraladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari onomatopik birliklarning semantik differensiasiyasi faqat leksik-semantik hodisa emas, balki kognitiv, pragmatik va madaniy omillar bilan uzviy bog'liq murakkab lingvistik jarayon ekanligini ko'rsatdi. Mazkur birliklarni o'rganish tilshunoslikda semantika, pragmatika va kognitiv lingvistika kesishmasini chuqurroq anglashga xizmat qiladi hamda qiyosiy tadqiqotlar uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

References:

1. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
2. Crystal D. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. – Oxford: Blackwell, 2008.
3. Lyons J. *Semantics (Vol. 1–2)*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1977.
4. Nöth W. *Handbook of Semiotics*. – Bloomington: Indiana University Press, 1990.
5. Wierzbicka A. *Semantic Primitives*. – Frankfurt: Athenaum, 1972.
6. Usmonov Q. *Umumiy tilshunoslik*. – Toshkent: O'zbekiston, 2004.